

Mladá veda

Young Science

Rozhovor s docentom Michalom Kozubíkom
Zadĺženosť územných samospráv na Slovensku
Kultúrny turizmus najvýznamnejších múzeí
vo svetových metropolách

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

November 2014 (číslo 3)

Ročník druhý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Kuala Lumpur 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD. šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r.o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

KULTÚRNY TURIZMUS NAJVÝZNAMNEJŠÍCH MÚZEÍ VO SVETOVÝCH METROPOLÁCH

CULTURAL TOURISM OF THE MOST IMPORTANT MUSEUMS
IN WORLD METROPOLISES

Mgr. Ivana Vyslúžilová¹
Bc. Mária Zicháčková

Ivana Vyslúžilová pôsobí ako interná doktorandka na Katedre humánnej geografie a demografie Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojej dizertačnej práci sa venuje mestským aglomeráciám a mestským regiónom v kontexte Európy. V poslednom období sa zameriava na výskum kultúrneho turizmu.

Mária Zicháčková je študentkou 1. ročníka magisterského stupňa štúdia na Katedre humánnej geografie a demografie Univerzity Komenského v Bratislave.

Ivana Vyslúžilová act as a PhD. student at the Department of Human Geography and Demography at Comenius University in Bratislava. In her dissertation thesis, she deals with urban agglomerations and urban regions in European context. Recently, she focuses on the research of cultural tourism.

Mária Zicháčková is a student of first year Master's degree at the Department of Human Geography and Demography Comenius University in Bratislava.

Abstract

Aim of this paper is to show a new view of museums, as a cultural institution, recorded in the last decades a huge boom in tourism, which has a significant impact on the growth of these metropolises. Selected major museums are based on the visit rate, which we analyse through different views. We introduce an area where specific crossing of artistic performances and culture was born. We are dealing with history of museums since the first traditions of collecting to creation of the first public museums. At the same time, we characterize selected museums that influence the next development and sustain future of cultural heritage.

Key words: museum, metropolis, cultural tourism, culture-historical assumption

Abstrakt

Cieľom príspevku je poukázať na nový pohľad na múzeá, ako kultúrne inštitúcie, ktoré zaznamenávajú v posledných desaťročiach obrovský rozmach v oblasti cestovného ruchu, čo

¹ Adresa pracoviska: Katedra humánnej geografie a demografie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
E-mail: vysluzilova@fns.uniba.sk

má výrazný vplyv aj na rast týchto metropol. Vybrané múzeá analyzujeme na základe návštevnosti, ktorú rozoberáme z rôznych hľadísk. Približujeme priestor, ktorý vytvoril základ pre určité prelínanie umeleckých prejavov a kultúr. Venujeme sa dejinám múzejníctva od prvých zberateľských tradícií po vznik prvých verejných múzeí. Zároveň charakterizujeme vybrané múzeá, ktoré ovplyvňujú ďalší rozvoj a budúcnosť zachovania kultúrneho dedičstva. **Kľúčové slová:** múzeum, metropola, kultúrny turizmus, kultúrno-historické predpoklady

Úvod

Začiatky múzejníckej činnosti datujeme v 4. - 5. storočí, kedy boli zachytené prvé zberateľské tradície. Zbierky, ktoré dnes tvoria základy najvýznamnejších múzeí, neboli zbierané za účelom múzejným, avšak vytvárali súkromné zbierky aristokratických a šľachtických rodín, ktoré ich zbierali pre svoje potešenie a prestíž. Prvé verejné múzeá, také ako ich poznáme dnes, boli otvorené vďaka učilištiam, v ktorých sa zhromažďovali vzdelaní ľudia, a ktoré boli lokalizované v najbohatších európskych mestách vtedajšej doby. V minulosti nikto netušil, že v budúcnosti sa z týchto zbierok stanú jedny z najhodnotnejších nástrojov nielen kultúrneho ale i ekonomického rastu mesta.

V posledných rokoch múzeá zaznamenávajú rozmach v oblasti cestovného ruchu a zohrávajú dôležitú úlohu v rozvoji európskych i svetových metropol. Ich celosvetová atraktivnosť a významnosť pochádza z dlhodobého úsilia zveľaďovať tieto miesta a dobrej politiky mesta, dnes už metropol. Najviac svetových múzeí sa nachádza na európskom kontinente, čo značí o jej bohatej histórii a vzťahoch s ostatnými krajinami.

V dvoch európskych metropolách, v Londýne a Paríži, je lokalizovaná väčšina svetového bohatstva. Nemalú úlohu zohráva aj architektúra, ktorej sa darilo nachádzať nové spôsoby, ako tieto miesta spomenok a kolektívnej identity tvarovať.

V neposlednom rade treba spomenúť dôležitú úlohu organizácie UNESCO a Svetového pamiatkového fondu, ktoré sa v rámci dohôd a dohôd s ostatnými členskými krajinami snažia zabezpečiť ochranu, zachovanie, prezentovanie a odovzdávanie tohto kultúrneho dedičstva budúcim generáciám.

Dejiny múzejníctva

Začiatky umenia Gombrich (2010) prirovnáva k začiatkom reči, o ktorej tiež nevieme, ako a kedy presne vznikla. Prvým obdobím, kedy je zachytené zberateľstvo, bolo obdobie najstarších zberateľských tradícií, nazývanom aj „predmuzeálne“ obdobie zberateľstva. Toto obdobie začína 4. – 5. storočím pred n. l. až po 14. storočie n. l. a súviselo s egyptskou, rímskou, gréckou a stredovekou kultúrou. V tejto dobe začínajú vznikať súkromné zbierky šľachty, univerzitných učilíšť a neskôr vznik prvých zariadení pripomínajúcich múzeá. Počiatky zberateľstva sú koncentrované v špecifických vzdelávacích zariadeniach. Jedným z takých zariadení bol aj tzv. dom života v Egypte, s ktorým súvisel pojem *múseion*. Bolo to najväčšie helenistické mesto, stredisko remesiel, kultúry a obchodu. Táto inštitúcia po prvý raz v dejinách prinútila vzdelancov rozvíjať systematiku budovania a triedenia vedeckých poznatkov i prác. Vďaka spoznávaniu susedných i vzdialenejších krajín Gréckom sa začal postupne zbierať kultúrno-historický a etnografický materiál. Tieto informácie predstavujú počiatok cieľavedomého zhromažďovania vecných pamiatok a zbierok už nielen

v alexandrijskom „múzeione“, ale aj v ďalších podobných inštitúciách helenistickej kultúry. Po dobytí Grécka Rimanmi, sa múzejno-zberateľské aktivity presunuli do antického Ríma, a zásluhou cisára Klaudia sa Rím stal múzeom s množstvom umeleckých pamiatok. Neskôr sa zberateľstvo kresťanského charakteru dostalo aj do Byzancie. Rôzne zbierky mincí, umeleckých diel, umeleckého remesla, literatúry a drahokamov sa vytvárali pred našim letopočtom aj v Číne a Indii. Obdobie zberateľstva v Grécku a Ríme dalo vzor a inšpiráciu pre individuálne a organizované múzejné zberateľstvo.

Ďalším obdobím múzejno-zberateľskej aktivity prebiehalo od konca stredoveku po vznik prvých verejných múzeí a galérií v 17. a 18. storočí. Počas európskej renesancie začali mnohé feudálno-aristokratické rody v Európe zbierať a zhromažďovať kultúrne relikty nesmiernej hodnoty. Obdobie 14. až 18. storočia sa stalo epochou šľachtického zberateľstva, kedy najmä vo Florencii vznikli súkromné múzeá. V súvislosti s rozkvetom umenia ranej renesancie a humanizmu od konca 15. storočia, ktoré sa šírilo v západnej a strednej Európe a v Byzancii, sa rozvíjal nový kultúrno-historický proces. Vznikali humanistické knižnice, pinakotéky a kabinety so vzácnymi zbierkami, z ktorých sa neskôr vytvorili múzeá. Tento proces vyústil v druhej polovici 17. storočia do počiatočného inštitucionalizovaného verejného múzejníctva, ktoré zaznamenáva rozvoj v 18. a v prvej polovici 19. storočia. Prvé súkromné zbierky a múzeá v novovekej Európe sa zakladali v 16. až 18. storočí, hlavne zo záujmu bohatých rodov. Už v tomto období vznikali prvé zbierky v Španielsku, ktoré položili základy múzea Prado v Madride, a vo Francúzsku, kde dal kráľ František I. postaviť kráľovskú galériu vo Fontainebleau. Vznik prvých verejných múzeí sa viaže na druhú polovicu 18. storočia. Prvými verejnými múzeami sa považujú Amerbach-Kabinet v Bazilei (1661) a Ashmolean v Oxforde (1683). Medzi najstaršie patrí aj londýnske British Museum (1753), dekrétom z roku 1783 sprístupnená viedenská cisárska galéria, múzeum Louvre (1773), petrohradské námornícke múzeum (1703) a dnešná Ermitáž (1763 – 1764). V Nemecku vznikli na začiatku 17. storočia múzeá Thaumatrophyllakion v Halle, múzeum Linckianum v Lipsku a začiatkom 18. storočia známe Dresdener Kunstsammlungen v Zwingeri. Verejné inštitucionálne múzejníctvo sa začína formovať až v polovici 18. storočia a základ mu položilo najmä moderné British Museum v Londýne (1753). V priebehu 15. a 16. storočia vo Francúzsku, Taliansku a Nemecku bolo 12. univerzít, ktorých záujmom bola aj zberateľská činnosť. Z tejto doby sa zachovalo veľké množstvo pamiatok a zbierok, ktoré v 18. až 19. storočí obohatili zbierky mnohých významných európskych múzeí, na rozdiel od predchádzajúceho obdobia – stredoveku, kedy sa zberateľstvo orientovalo výlučne na záujem aristokratov a neboli podriadené žiadnym vedeckým kritériám.

Nasledujúcim obdobím bol vznik zbierok a múzeí antických, stredovekých a exotických kultúr. Medzi najstaršie múzeá, kde sa sústreďujú relikty antickej a stredovekej kultúry, patrí British Museum. Toto múzeum položilo základy prvej vedecky zdôvodnenej triediacej metóde spracovania a inštalovania zbierok a tým sa odlišovalo od ostatných múzeí. V tomto období vzniká aj prvé odborné muzeologické periodikum – časopis MAN, ktorý začala vydávať učená spoločnosť Ethnological Society v roku 1843. Podobne ako Anglicko na konci 18. storočia a v 19. storočí prechádzalo cestou politických záujmov aj Francúzsko, Nemecko, Holandsko, Belgicko, Španielsko, Portugalsko a Rusko. V týchto krajinách vznikli tzv. exotické múzeá so zbierkami cudzokrajnej etnografie a kultúry. Múzeá so zbierkami

cudzokrajných kultúr významne prispeli k rozšíreniu vtedajších poznatkov a kultúre rôznych národov sveta.

Jedným z posledných období bol vznik múzeí s orientáciou na domáce, národné a ľudové kultúrne tradície koncom 18. a v 19. stor. vo všetkých západoeurópskych a stredoeurópskych krajinách. Veľkú úlohu zohrali celoštátne a regionálne múzeá, ktoré poskytli vhodné podmienky pre činnosť špecifických vedných disciplín a prispeli k ich rozvoju. Tieto múzeá vznikli v druhej polovici 19. storočia a v prvej polovici 20. storočia (Mruškovič, Darulová, Kollár, 2005).

Pojem múzeum môže byť definovaný z rôznych hľadísk. Mruškovič, Darulová, Kollár (2005) definovali pojem múzeum v dvoch smeroch. V prvom vo vzťahu k spoločnosti definovali múzeum ako „*Múzeum je inštitucionalizovanou formou múzejno-zberateľského, ochranného, vedeckovýskumného a kultúrno-výchovného významu s vymedzenou územnou, obsahovou a špecifickou pôsobnosťou*“ (s.107), a v druhom smere použili definíciu pojmu múzeum od Medzinárodnej rady múzeí ICOM (International Council of Museums) z roku 1974 ako „*Múzeum je ústav, v ktorom sa zákonite uplatňuje a realizuje osobitný vzťah človeka ku skutočnosti spočívajúci v cieľavedomom a systematickom zhromažďovaní a všestrannom vedeckom i kultúrno-výchovnom využívaní takých vybraných mobilných predmetov (najmä trojrozmerných), ktoré sú hmotnými dokladmi vývinu prírody a spoločnosti*“ (s. 108).

Múzeá v súčasnosti približujú realitu spolu s minulými odkazmi umelcov pre zachovanie tohto bohatstva pre budúcnosť. Významom zhromažďovania umeleckých predmetov je získanie nových poznatkov o civilizáciách a ich kultúrnom potenciáli.

Kultúrne dedičstvo a ochrana pamiatkového fondu

Dňa 16. novembra 1972 v Paríži bola založená Dohoda o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva. Cieľ programu UNESCO je zachovať kultúrne a prírodné miesta mimoriadneho významu ako spoločné dedičstvo ľudstva (Abdulagawi, 2013). V súčasnosti (2014) zoznam obsahuje 981 lokalít z toho 759 kultúrneho charakteru po celom svete (whc.unesco.org). Niekoľkoročné úsilie chrániť najhodnotnejšie kultúrne a prírodné objekty v celosvetovom rozsahu vyústili k prijatiu Dohovoru. Na generálnej konferencii UNESCO na 17. stretnutí v Paríži dňa 17. októbra až 21. novembra 1972 prijala Dohovor, kde definovali kultúrne dedičstvo. Každý štát, ktorý je členom UNESCA, uznáva, že v prvom rade je jeho povinnosťou zabezpečiť označenie, ochranu, zachovanie, prezentovanie a odovzdávanie budúcim generáciám kultúrneho a prírodného dedičstva nachádzajúceho sa na jeho území. Pre toto územie, ktoré je členené na mestské a vidiecke, sú vytvorené rôzne projekty zakotvené v zákonoch ako napr. dekrét z 3. marca 1976 nariaďujúci ochranu mestských a vidieckych pamiatok. (<http://whc.unesco.org>).

Druhou významnou organizáciou je Svetový pamiatkový fond (World Monuments Fund WMF) sídliači v New Yorku s najväčšou pobočkou vo Veľkej Británii. Je to popredná nezávislá mimovládna organizácia založená v roku 1995, ktorá sa venuje ochrane významných architektonických a kultúrnych dedičstiev po celom svete (www.wmf.org).

Taktiež nemôžeme opomenúť v rámci Európy význam Európskej komisie, ktorá sa spolupodieľa na prezentovaní kultúrnej diverzity, ochrane kultúrneho dedičstva a podpore kultúrnych a kreatívnych odvetví s cieľom zvýšenia rastu zamestnanosti v EÚ v línii

s princípmi Európskej agendy pre kultúru. Komisia vytvorila na obdobie rokov 2010-2014 kultúrny pracovný plán, kde jedným z hlavných cieľov je aj rozvoj zodpovedných štatistík a evidencie databázy pre kultúrny sektor. Tento sektor je výborným privádzačom na vylepšenie vzťahov medzi členskými štátmi a taktiež podporou sociálnej inklúzie (<http://ec.europa.eu>).

Najvýznamnejšie múzeá svetových metropol

Múzeá sú v dnešnej dobe hnacím mechanizmom pre ekonomický rast mesta. Podporujú kreatívne odvetvia a lákajú do mesta vzdelanú pracovnú silu, ktorá vytvára vyššiu kvalitu mesta i okolia. Zároveň si dávajú stále viac záležať na svojom mene a neustále sa snažia revitalizovať múzeá i okolie a podporovať tým ekonomiku mesta. Metropoly ako Londýn, New York alebo Paríž vnímajú úzke prepojenie medzi kultúrnou úrovňou a hospodárskym úspechom, a kultúru považujú ako dôležitú súčasť ich ekonomickej sily. Bohatá a živá kultúra sa stáva nepriamym zdrojom ekonomického úspechu (Robinett et al, 2014).

„Popularita múzeí je jedným z najpozoruhodnejších javov v súčasnosti. Existujú štatistické dôkazy, že múzeá svojou návštevnosťou prevyšujú najtypickejšie masovo-spoločenské strediská, ako sú kiná a športové štadióny. Údaje v britskej tlači za rok 1994 uvádzajú neuveriteľných 110 miliónov návštevníkov v múzeách a galériách, čo určite prevyšuje celkový počet divákov v kinách či na futbalových zápasoch“ (Orišková, 2006).

Najvýznamnejšie múzeá sa nachádzajú primárne v Európe, Severnej Amerike a Ázii. Najvyššiu koncentráciu TOP svetových múzeí a najväčšiu ročnú návštevnosť má jednoznačne Európa a niet divu, že európske múzeá dominujú v umení. Väčšina najvýznamnejších umeleckých zbierok sú lokalizované v Londýne, Paríži, Madride alebo Petrohrade.

Lokalizáciu a počet návštevníkov v 20 najnavštevovanejších múzeách sveta približuje tabuľka 1 a mapa 1. Celkový počet návštevníkov za rok 2013 predstavoval až 105 582 000 osôb, čím došlo oproti roku 2012 k 7,2 %-mu nárastu. V porovnaní s ostatnými kontinentmi sa na Blízkom východe a v Ázii v poslednom období mení vnímanie na úlohy múzeí a vplyv na cestovný ruch. Z TOP 20 najnavštevovanejších múzeí sveta, sa len 4 nachádzajú v Ázii – v Číne (2) a na Taiwane (2). Svetové metropoly musia mať svetové múzeum. Pokiaľ ho nemajú, musia si ho vybudovať, aby sa stali najlepšími medzinárodnými destináciami. Medzi takéto metropoly patria napríklad Singapur, Macau, Peking a Jakarta. Národné múzeum Číny v Pekingu zaznamenalo výrazný nárast (+38,7%) návštevnosti za rok 2013, kedy sa posunulo v rebríčku oproti roku 2012 zo 14. miesta na 3. miesto. Čína plánuje vytvoriť 1000 nových múzeí v najbližších 10 rokoch a v roku 2020 predpokladajú ročnú návštevnosť vyše 1 miliardy. Čínska vláda nedávno zaviedla, podobne ako Veľká Británia, zákony umožňujúci vstup do múzeí v celej krajine zadarmo. Napriek tomu Tate Modern v Londýne zaznamenal v roku 2013 medziročný pokles návštevnosti (-8,2%). Nedávno konané Olympijské hry, ale napomohli londýnskym múzeám pri zvýšení návštevnosti za rok 2013. V Severnej Amerike je najvyššia koncentrácia múzeí na východnom pobreží. Najviac z nich sa nachádza vo Washingtone a sú prevažne vedecko-prírodopisného zamerania. Z TOP najnavštevovanejších múzeí Severnej Ameriky sa na 20. mieste nachádza aj múzeum zamerané na detských návštevníkov – The Children's Museum of Indianapolis (Robinett et al, 2014).

Por.	Múzeum	Mesto	Krajina	Zmena	2013 (v mil.)	2012 (v mil.)
1	Louvre	Paríž	Francúzsko	-4,0%	9,33	9,72
2	National Museum of Natural History	Washington DC	USA	5,3%	8	7,6
3	National Museum of China	Peking	Čína	38,7%	7,45	5,37
4	National Air and Space Museum	Washington DC	USA	2,5%	6,97	6,8
5	British Museum	Londýn	Veľká Británia	20,2%	6,7	5,58
6	The Metropolitan Museum of Art	New York	USA	2,7%	6,28	6,11
7	National Gallery	Londýn	Veľká Británia	16,8%	6,03	5,16
8	Vatican Museums	Vatikán	Vatikán	7,8%	5,46	5,07
9	Natural History Museum	Londýn	Veľká Británia	6,4%	5,25	4,94
10	American Museum of Natural History	New York	USA	0,0%	5	5
11	National Museum of American History	Washington DC	USA	2,1%	4,9	4,8
12	Tate Modern	Londýn	Veľká Británia	-8,2%	4,89	5,32
13	National Palace Museum (Taiwan)	Taipei	Taiwan	1,2%	4,41	4,36
14	National Gallery of Art	Washington DC	USA	-2,4%	4,1	4,2
15	Centre Pompidou	Paríž	Francúzsko	-1,4%	3,75	3,8
16	Shanghai Science&Technology Museum	Šanghaj	Čína	11,5%	3,58	3,21
17	Musée d'Orsay	Paríž	Francúzsko	-2,7%	3,48	3,58
18	National Museum of Natural Science	Taichung	Taiwan	15%	3,4	2,95
19	Science Museum (South Kensington)	Londýn	Veľká Británia	10,9%	3,32	2,99
20	Victoria & Albert Museum	Londýn	Veľká Británia	1,8%	3,29	3,23

Tab. 1 TOP najnavštevovanejších múzeí sveta na základe návštevnosti v roku 2013

Zdroj: Robinett et al, 2014

Mapa 1 Lokalizácia TOP 20 najnavštevovanejších múzeí sveta v roku 2013

Zdroj: Robinett et al, 2014, upravené autormi

Európa ako centrum svetových múzeí

Ako bolo vyššie spomenuté v rámci celého sveta je práve Európa miestom s najvyššou koncentráciou TOP svetových múzeí a tiež najväčšou ročnou návštevnosťou. Viaceré metropoly sa stávajú dominantami aj vďaka ich neoceniteľnému umeleckému bohatstvu. Údaje a charakteristiky za vybrané múzeá s kontrastne klasickými a modernými zbierkami umenie v najvýznamnejších európskych metropolách si ďalej bližšie priblížime.

Lokalizácia TOP 15 najobľúbenejších európskych múzeí za rok 2013 (tab. 2) je v metropolách Londýn (7), Paríž (4), Madrid (2), Vatikán (1) a Petrohrad (1). Mestá ako Londýn, Paríž a Petrohrad zaznamenávajú medziročný rast návštevníkov. Z dostupných údajov indexu rastu miest medzi rokmi 2011 a 2012 má pokles návštevnosti v rámci celej metropole iba Madrid (-6%). Nárast majú Londýn (2,3%), Paríž (3,3%) a Petrohrad (4,2%).

Miesto v rámci Európy	Múzeum	Mesto	Počet návštevníkov v roku 2013	Miesto celosvetovo
1	Louvre	Paríž	9 334 000	1
2	Britské múzeum	Londýn	6 701 000	5
3	Národná galéria	Londýn	6 031 000	7
4	Vatikánske múzeá	Vatikán	5 459 000	8
5	Prírodopisné múzeum	Londýn	5 250 000	9
6	Tate Modern	Londýn	4 885 000	12
7	Pompidouovo centrum	Paríž	3 745 000	15
8	Orsayské múzeum	Paríž	3 482 000	17
9	Múzeum vedy	Londýn	3 317 000	19
10	Múzeum Viktórie a Alberta	Londýn	3 290 000	20
11	Národné múzeum kráľovnej Sofie	Madrid	3 185 000	
12	Štátna ermitáž	Petrohrad	3 120 000	
13	Tower of London	Londýn	2 895 000	
14	Múzeum vedy a priemyslu	Paríž	2 570 000	
15	Múzeum Prado	Madrid	2 307 000	

Tab. 2 TOP 15 najnavštevovanejších múzeí v Európe na základe návštevnosti z roku 2013

Zdroj: Robinett et al, 2014

Paríž patrí medzi metropoly s najvýznamnejšími miestami koncentrácie umenia. V roku 2012 Paríž navštívilo približne 9,7 milióna turistov, a tým sa zaradilo na 10. miesto medzi mestá s celkovo najväčšou ročnou návštevnosťou. V porovnaní s európskymi metropolami, sa Paríž zaradil na 2. miesto, po britskom Londýne. Medziročný rast v roku 2012 oproti roku 2011 je 3,3% (blog.euromonitor.com).

Medzi najväčšie lákadlá pre turistov patria múzeá, o ktoré nie je v Paríži núdza. Metropola je rozdelená do 20 obvodov, tzv. arrondissements. Väčšina najznámejších múzeí a aj atrakcií sa nachádza v jednom z centrálnych 8 obvodov. Najznámejšie a zároveň aj najnavštevovanejšie múzeá sú Louvre, nachádzajúci sa v prvom obvode, Pompidouovo centrum v štvrtom, Orsayské múzeum v siedmom obvode a Múzeum vedy a priemyslu nachádzajúce sa v 19. obvode. Prvé tri spomínané múzeá sú od seba vzdialené len pár stoviek metrov.

Louvre (Musée du Louvre) (obr. 1) sa nachádza na pravom brehu rieky Seiny v samotnom centre Paríža. Louvre je bezpochyby jedným z najväčších múzeí na svete - nielen vďaka ohromujúcej veľkosti svojich výstavných plôch a bohatých zbierok, ale taktiež pre svoju zásadnú rolu, ktorú zohralo v histórii múzeí ako modernej inštitúcie zameranej na uchovávanie a prenos kultúry. Louvre bol prvýkrát otvorený pre verejnosť 10. augusta 1793 pri príležitosti prvého výročia vzniku Francúzskej republiky. V roku 1794 bola založená riadiaca komisia nazvaná Conservatoire, ktorá mala stanoviť procedúry pre výber a vystavovanie takých zbierok, ktoré by rešpektovali princípy revolúcie. Osemdesiate roky 20. storočia znamenali v histórii Louvru ďalší dôležitý medzník – do dejín sa zapísala renovačným projektom „Veľký Louvre“. Ten bol jedným z veľkých architektonických prínosov, ktorými sa do histórie Paríža zapísal francúzsky prezident François Mitterrand. Symbolom tejto fázy rozvoja mesta je i modernizácia múzea vrátane presláveného nového vchodu v tvare pyramídy, ktorý navrhol americký architekt čínskeho pôvodu Ieoh Ming Pei. Louvre na ploche 60 000 m² vystavuje viac než 35 000 umeleckých diel. Niet preto divu, že sa pre Louvre ujal všetkými uznávaný titul „múzeum múzeí“ (Caminová, 2007).

V roku 2013 navštívilo Louvre 9 334 000 návštevníkov, čo predstavovalo menší medziročný pokles (-4.0%) z počtu 9 720 000 návštevníkov (Robinett et al, 2014). V porovnaní s rokom 2011 navštívilo múzeum o 1 milión návštevníkov viac i vďaka otvoreniu nového krídla s moslimským umením a tým si upevnilo svoju pozíciu prvého miesta v celosvetovom meradle. Najnavštevovanejšou exhibíciou v roku 2012 bola „Saint Anne: Leonardo's Ultimate Masterpiece“ s takmer 3 900 návštevníkmi denne (Pes, Sharpe, 2013).

Obr. 1 Múzeum Louvre
Zdroj: Vyslúžilová, 2013

Národné centrum umenia a kultúry Georgea Pompidoua (Centre Pompidou) (obr. 2) sa nachádza, rovnako ako Louvre, na pravom brehu rieky Seiny v centre Paríža. Múzeum je duchovným odkazom francúzskeho prezidenta George Pompidoua, ktorý v roku 1969 navrhol vybudovať múzeum venované všetkým formám moderného umenia. Pompiduovo centrum je

so svojimi viac než 60 000 dielami najväčšou zbierkou moderného a súčasného umenia. Zbierky Centra Pompidou plynule nadväzuje na zbierky Louvru a Orsayského múzea, kde boli dočasne uložené ešte pred založením Centra Pompidou. Samotná stavba centra i organizácia kultúrnych inštitúcií, ktorá v ňom sídli, sa okamžite stali vzorom múzea ako tvorivého miesta. Od svojho otvorenia 31. januára roku 1977 sa Centre Pompidou stalo jedným z najznámejších a najviac navštevovaných múzeí na svete.“ (Caminová, 2007). V roku 2013 celkovo navštívilo toto múzeum 3 745 000 návštevníkov a tým sa zaradilo na 7. miesto v počte návštevníkov za rok 2013 (Robinett et al, 2014).

Obr. 2 Národné centrum umenia a kultúry Georgea Pompidoua
Zdroj: Vyslúžilová, 2010

Oproti Parížu má Londýn väčšie zastúpenie v rámci počtu z TOP 15 najnavštevovanejších múzeí v Európe. Londýn, ako hlavné mesto Spojeného kráľovstva a Severného Írska, s viac ako 8,3 miliónmi obyvateľov v roku 2012 (www.ons.gov.uk), patrí vďaka svojej veľkoleposti medzi najdôležitejšie a najpôsobivejšie európske a zároveň aj svetové metropoly súčasnosti. V roku 2012 navštívilo mesto viac než 15 miliónov turistov (Kyte, 2012).

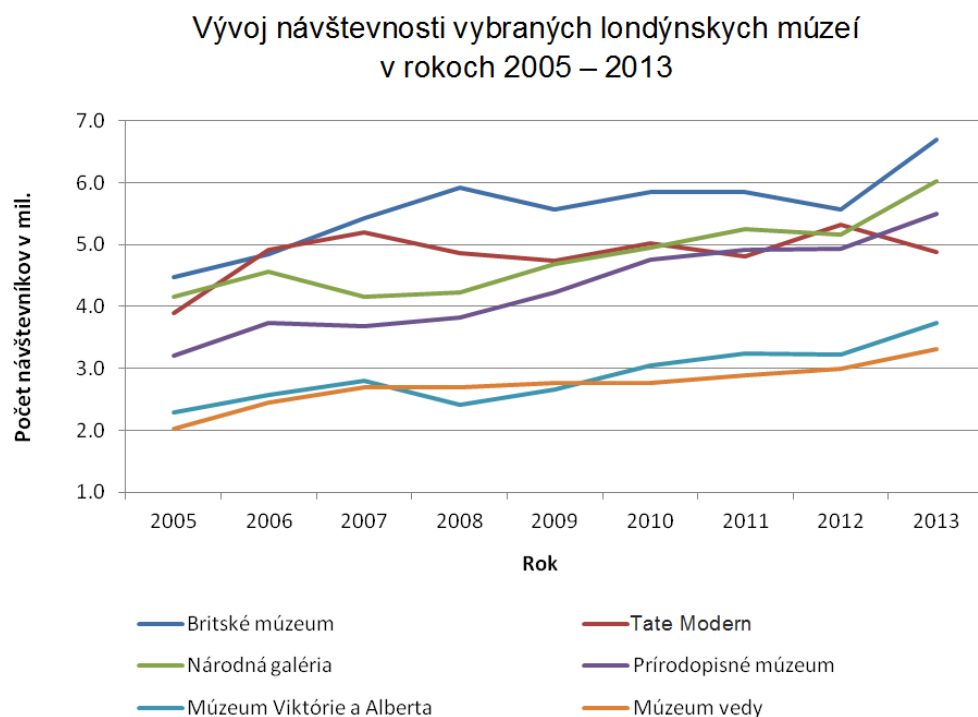
Londýn je jedinečná správna jednotka. Nazýva sa Greater London a skladá sa z 33 mestských častí, z ktorých tvorí 14 tzv. Vonkajší (Outer) Londýn a ostatné tzv. Vonkajší (Outer) Londýn. Na mape 2 sa nachádza lokalizácia najnavštevovanejších múzeí v rámci mestských častí. Všetky sa nachádzajú vo Vnútornej časti mesta a väčšina v blízkosti rieky Temža, ktorá spája tieto múzeá turistami obľúbenou plavbou loďou.

Lokalizáciu najvýznamnejších múzeí v rámci obvodov zobrazuje mapa 2. Veľké zastúpenie londýnskych múzeí v TOP 15 a ich vysoká návštevnosť je do veľkej miery ovplyvnená aj výškou vstupného. Trvalé výstavy sú pre každého zdarma. V grafe 1 je zobrazený vývoj návštevnosti jednotlivých múzeí od roku 2005 do 2013, s výnimkou múzeá London Tower, ktorý tieto štatistiky uvádza len posledné dva roky. Za posledný sledovaný rok došlo k poklesu návštevnosti iba pri múzeu Tate Modern.

Mapa 2 Lokalizácia najvýznamnejších múzeí Londýna v roku 2014 v rámci obvodov

Zdroj: Fitzgerald, 2009, upravené autormi

Graf 1 Vývoj návštevnosti vybraných londýnskych múzeí v rokoch 2005 až 2013

Zdroj: Hargreaves, 2014

Britské múzeum (British Museum) sa nachádza v mestskej štvrti Camden v obvode Bloomsbury. Britské múzeum založené v roku 1759 je považované za najstaršie múzeum sveta. História múzea začala v roku 1753 odkazom sira Hansa Sloana, rešpektovaného lekára a nadšeného zberateľa umenia, ktorý vystriedal funkciu riaditeľa Kráľovskej spoločnosti Isaaka Newtona. Sloan bol osobným lekárom kráľa Juraja II., ktorému tiež po smrti odkázal svoju zbierku približne 80 000 umeleckých diel a predmetov pozostávajúcich z herbária, knižnice, starožitností, drahých kameňov a matematických prístrojov. Za to požadoval výplatu 20 000 libier svojim dedičom. Parlament potom schválil zvláštny zákon (Zákon o Britskom múzeu), na základe ktorého sa mali tieto prostriedky získať z verejnej lotérie. Zákon stanovil, že všetky muzeálne zbierky, súčasné i budúce, musia byť zachované a verejne vystavené a vstup musí byť umožnený všetkým a zadarmo. Britské múzeum sa tak stalo prvým múzeom v modernom slova zmysle, aj keď pôvodne malo skôr charakter zbierky kuriozít, v ktorej sa nachádzali neusporiadané súbory predmetov a umeleckých diel (Caminová, 2007).

Britské múzeum je najnavštevovanejšie zo všetkých britských múzeí. V roku 2013 jeho návštevnosť dosiahla viac ako 6,7 milióna návštevníkov. V celosvetovom meradle bolo 5. najnavštevovanejším múzeom na svete (Robinett et al, 2014).

Múzeum Tate Modern dominuje v štvrti Southwark v obvode Bankside na južnej strane rieky Temža. Múzeum bolo otvorené v roku 1897 a svojimi umeleckými zbierkami zaoberajúcimi sa obdobím od roku 1500 až po súčasnosť sa preslávilo po celom svete. Múzeum bolo pomenované na počesť svojho zakladateľa sira Henryho Tatea, ktorý financoval jeho výstavbu vo štvrti Milbank a taktiež mu daroval svoju zbierku britského umenia. Dnes je sieť Tate dynamickou rodinou štyroch galérií – ďalšie tri sú Tate Britain, Tate St. Ives a Tate Liverpool. Múzeum Tate Modern, pre verejnosť otvorená v roku 2000, je z nich najnovšia a najmodernejšia (Caminová, 2007).

V roku 2013 po medziročnom poklese navštívilo Tate Modern cez 4,8 milióna návštevníkov a tým sa zaradilo na 6. miesto v európskom a na 12. miesto v celosvetovom meradle (Robinett et al, 2014).

Ďalším významnou metropolou je hlavné mesto Španielska Madrid s populáciou v roku 2013 viac než 6 400 000 obyvateľov (Brinkhoff, 2013) a je označované ako mesto kontrastných štýlov. „Los Madriles“ je tradičný výraz vychádzajúci zo skutočnosti, že každá štvrť, tzv. Barrio, má svoj vlastný štýl. Madrid je rozdelený na niekoľko štvrtí, ktoré majú geografické i sociálne rozdiely – barrios altos (horné štvrte), barrios centrales (centrálne alebo stredné štvrte) a barrios bajos (dolné štvrte). Madrid v roku 2012 navštívilo vyše 4,1 mil. návštevníkov, a v celosvetovom meradle sa zaradilo na 31. miesto najnavštevovanejšieho mesta na svete. Veľkým rivalom v Španielsku je pre Madrid Barcelona, ktorú navštívilo za minulý rok o jeden milión viac návštevníkov (www.blog.euromonitor.com). Madrid je domovom mnohých múzeí. Nachádza sa tu tzv. „Golden triangle of art“ čiže Zlatý trojuholník umenia, ktorý tvoria tri múzeá do tvaru trojuholníka – Múzeum Prado, Múzeum kráľovnej Sofie a Múzeum Thyssen-Boremisza. Najvýznamnejšími z nich sú Múzeum Prado a Národné umelecké múzeum kráľovnej Sofie. Tieto dve múzeá sú vzdialené od seba len pár stoviek metrov.

Múzeum Prado (Museo Nacional Del Prado) (obr. 3) a jeho vznik sa datuje od roku 1775, kedy španielsky kráľ Karol III. poveril architekta Villaneuva, aby navrhol múzeum prírodných vied, ktoré sa malo nachádzať na lúke (prado) priliehajúci k palácu Buen Retiro. Vybudovanie tohto múzea bolo súčasťou väčšieho urbanistického projektu, ktorý mal Madridu dodať prestíž hodnú európskeho hlavného mesta, čo sa týka vzhľadu i kultúrneho lesku. Po smrti Karla III. sa objavila myšlienka vybudovať múzeum, ktoré by konkurovalo Louvru a kde by boli umiestnené kráľovské zbierky. Pôvodne sa nachádzalo v paláci Buenavista a nazývalo sa Jozefínske múzeum. V roku 1814 nechal Ferdinand VII. pôvodnú Villaneuvovu budovu prestavať na Kráľovské múzeum maľby a sochárstva. Múzeum bolo otvorené 19. novembra 1819 a mnohými považovaná za pravú zakladateľku je kráľovná Mária Isabela. V roku 1868 bolo múzeum znárodnené a získalo svoj súčasný názov Museo del Prado – zmena názvu symbolizuje prechod od kráľovskej zbierky k národnému múzeu (Caminová, 2007).

V roku 2013 malo múzeum 3,29 milióna návštevníkov a je 15. najnavštevovanejším múzeom Európy v roku 2013 (Robinet et al, 2014).

Obr. 3 Múzeum Prado
Zdroj: Vyslúžilová, 2012

Národné umelecké múzeum kráľovnej Sofie (Museo Reina Sofía) (obr. 4) sa nachádza v starej nemocničnej budove z konca 18. storočia. Múzeum kráľovnej Sofie (v origináli Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía) je spolu s Pradom jedným z najhlavnejších múzeí Španielska. V roku 1992 otvorili španielsky kráľ Juan Carlos a kráľovná Sofia stálu expozíciu, čím sa z miesta určeného na dočasné výstavy, stalo pravým múzeom. Múzeum sa nachádza v centre mesta neďaleko námestia Plaza de Cibeles v budove, ktorá bola navrhnutá v 18. storočí a v roku 1977 bol vydaný kráľovský dekrét, kde bola budova prehlásená za národnú historickú a umeleckú pamiatku, čo zmarilo plány tých, ktorí navrhovali demoláciu budovy. V osemdesiatych rokoch 20. storočia bola zahájená rekonštrukcia, počas ktorej boli navrhnuté aj veľkolepé veže zo skla a ocele, kde sa dnes nachádzajú výťahy. Zmena prišla

v roku 1988, kedy centrum začalo byť prestížnejšie a významnejšie vďaka kráľovskému dekrétu, ktorý z nej urobil Národné múzeum. Nahradilo tým pôvodné Španielske múzeum súčasného umenia (MEAC). Kráľovský dekrét z roku 1988 taktiež stanovil, že zbierky budú tvorené zbierkami pôvodného múzea MEAC a všetkými exponátmi múzea Prado pochádzajúcich z 20. storočia. Veľa dôležitých diel bolo získaných pre múzeum darom alebo kúpou od španielskych umelcov. Dnes je usporiadanie múzea ešte modernejšie a pútavejšie vďaka svetoznámemu francúzskemu architektovi Jeanovi Nouvelovi, ktorý v roku 1999 vyhral súťaž na projekt rozšírenia múzea. Rozsiahle trojuholníkové krídlo bolo slávnostne otvorené v októbri 2005 (Caminová, 2007).

Dnes má múzeum rozlohu o viac ako 60 % ako rozloha pôvodnej budovy a dnes dosahuje výstavné plochy viac ako 84 tis. m² (www.museoreinasofia.es). Národné umelecké múzeum kráľovnej Sofie malo v roku 2013 viac ako 3,18 milióna návštevníkov a je 11. najnavštevovanejším múzeom v Európe (Robinet et al, 2014).

Obr. 3 Národné umelecké múzeum kráľovnej Sofie
Zdroj: Vyslúžilová, 2012

Záver

Umelci, umelecké diela, nové smery a tendencie formovali umenie až do dnešných dní. Umelecké diela sa stávajú súčasťou kultúrneho turizmu, ktorého rozvoj závisí najmä od propagácie, ktorá sa odráža najmä v návštevnosti. Účastníci kultúrneho turizmu vo svetových metropolách sa oboznamujú nielen s pravým umením, ale aj so sociálnou a ekonomickou situáciou mesta.

Pre zachytenie obrazu metropoly ako miesta uchovávania umeleckých zbierok je dôležité vytvárať priestor na ich prezentáciu v múzeách zodpovedajúcich ich prestíže. Od prvých

„chrámov múz“ po dnešné múzeá uplynulo veľa času. Mnohé z nich začali ako vášň jedného človeka. To čo zo začiatku prinášalo radosť iba hŕstke ľudí, časom rástlo a dnes ich obdivujú umenie milióny. Takmer všetky múzeá stoja na základoch šľachtických alebo aristokratických zbierok, ktorí kupovali a vymieňali diela a predmety pre svoje vlastné potreby. Neskôr vďaka učilištiam a vysokým školám, kde sa koncentrovali vzdelaní mladí ľudia, vznikli prvé verejné múzeá, ako ich poznáme dnes.

Treba podotknúť, že dnešní umelci sú tiež závislí od výrokov umeleckých kritikov a obchodníkov s umením. Preto boli vytvorené aj niektoré nové pozície ako reklamný agent, kurátor a iné. Prostredníctvom reklamy sa tak významné umelecké diela bližšie približujú verejnosti, vďaka čomu sa podporuje aj vyššia návštevnosť svetových múzeí a galérií.

V súčasnosti sú najnavštevovanejšie a najobľúbenejšie múzeá lokalizované v najfrekvencovanejších častiach miest, popri riekach, alebo pri iných významných monumentoch. Väčšina z najnavštevovanejších múzeí je práve v Európe, čo svedčí o jej bohatej histórii. Pri sledovaných vybraných múzeách možno pozorovať rastúci trend i vďaka rozširovaniu, neustálemu zveľaďovaniu a spolupráce s ostatnými múzeami.

Ako jeden z faktorov rozvoja svetových metropol sa stavia do popredia umenie, ktorého spoznávanie sa stáva hlavným motívom návštevy účastníkov cestovného ruchu. Nespočetné množstvo pamiatok a kultúrnych zariadení umožňujú návštevníkom priblížiť sa k histórii mesta a jeho kultúrno-historickým koreňom. Súčasné podujatia sú dôležitým spojivom medzi umelcami a verejnosťou, ktorých spokojnosť sa odráža v ďalšej návštevnosti. V nasledujúcom desaťročí bude veľmi zaujímavé sledovať, ako si bude počínať Čína pri svojom ambicióznom projekte otvoriť tisíc nových múzeí a ako sa to odrazí na návštevnosti ostatných. Čína sa v súčasnosti vďaka jej národnému múzeu v Pekingu dostala na tretie miesto v rámci celosvetovej návštevnosti múzeí.

Neoddeliteľnou súčasťou zachovania svetového kultúrneho dedičstva je ochrana umeleckých diel. Je potrebné vytvárať nové podmienky, v ktorých nadobúdajú väčší rozmer pre verejnosť ich skutočné hodnoty prostredníctvom expertných analýz. Dôležitú úlohu zohráva vzdelávanie v oblasti kultúry a umenia, ktorých následný výskum podporuje ďalší rozvoj v tejto oblasti, a tým aj umožňuje vytvorenie väčšej diverzity v oboznamovaní sa verejnosti s kultúrnymi a umeleckými odkazmi našich predkov.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda: prof. RNDr. Peter Spišiak, CSc.

Použitá literatúra

1. Anonym, 2004. *Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage* [online]. UNESCO. [cit. 20. mája 2014]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
2. Anonym, 2012. *Le Tourisme à Paris - Chiffres clés 2007* [online]. Office du Tourisme et de Congrès. [cit. 21. septembra 2014]. Dostupné z: <http://presse.parisinfo.com/etudes-et-chiffres/chiffres-cles/le-tourisme-a-paris-chiffres-cles-2007-edition-2008>
3. Anonym, 2013. *London's population was increasing the fastest among the regions in 2012* [online]. Office for National Statistics. [cit. 22. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/regional-trends/region-and-country-profiles/region-and-country-profiles---key-statistics-and-profiles--october-2013/key-statistics-and-profiles---london--october-2013.html>

4. Anonym, 2014. *Mission Statement* [online]. Madrid: Museo nacional centro de arte Reina Sofia. [cit. 15. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.museoreinasofia.es/en/museum/mission-statement>
5. Anonym, 2014. Strategic framework – European Agenda for Culture [online]. European Commission. [cit. 18. septembra 2014]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/index_en.htm
6. Anonym, 2014. Top 100 City Destinations Ranking. [online]. Euromonitor International . [cit. 3. marca 2014]. Dostupné z: <http://blog.euromonitor.com/2014/01/euromonitor-internationals-top-city-destinations-ranking.html>
7. Anonym, 2014. *World Monuments Fund is the leading independent organization dedicated to saving the world's most treasured places* [online]. WMF. [cit. 24. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.wmf.org/content/about-us>
8. ABDULGAWI, Ahmed Yusuf, 2013. *Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. [online]. United Nations. [cit. 25. mája 2014]. Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/ccpwcnh/ccpwcnh.html>
9. BRINKHOFF, Thomas. 2013. *SPAIN: Madrid*. [online]. City population. [cit. 18. mája 2014]. Dostupné z: <http://www.citypopulation.de/php/spain-madrid.php>
10. CAMINOVÁ, Giulia. 2007. *Slavná světová muzea*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Slovart. ISBN. 978-80-7209-944-3.
11. FITZGERALD, Peter, 2009. *Inner v. Outer boroughs of London*. [online]. Wikimedia Commons. [cit. 28. októbra 2014]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Outer_Inner_London_Boroughs.png
12. GOMBRICH, Ernst Hans, 2010. *Príbeh umení*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-143-0.
13. HARGREAVES, Jodie, 2014. *Museums and galleries monthly visits*. [online]. Department for Culture, Media and Sport. [cit. 4. mája 2014]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/museums-and-galleries-monthly-visits>
14. KYTE, Simon, 2012. *Greater London Authority* [online]. London: City Hall. [cit. 26. septembra 2014]. Dostupné z: <http://www.london.gov.uk/sites/default/files/wp53.pdf>
15. MRUŠKOVIČ, Š, J. DARULOVÁ a Š. KOLLÁR, 2005. *Múzejníctvo, muzeológia a kultúrne dedičstvo*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 80-8083-160-2.
16. ORIŠKOVÁ, Mária, 2006. *Efekt múzea: predmety, praktiky, publikum*. 1. vyd. Bratislava : Vysoká škola výtvarných umení. ISBN 80-89259-08-1.
17. PES, J. a E. SHARPE, 2013. Visitor Figures 2012. In: *The Art Newspaper*. [online]. č. 245, s. 15-29.[cit. 3. mája 2014]. ISSN 0960-6556. Dostupné z: <http://www.theartnewspaper.com/attfig/attfig12.pdf>
18. ROBINETT J. a kol., 2014. *The Global Attractions Attendance Report: výskumná správa*. [online]. TEA/AECOM, [cit. 24. októbra 2014]. Dostupné z: http://www.aecom.com/deployedfiles/Internet/Capabilities/Economics/_documents/ThemeMuseumIndex_2013.pdf